

Rapport

09/2012

skog+
landskap

VEGETASJON OG BEITE I HUSFJORDEN OG STRAUMDALEN

Rapport fra vegetasjonskartlegging
i Hammerfest kommune

Finn-Arne Haugen

Rapport Skog og landskap 09/2012

VEGETASJON OG BEITE I HUSFJORDEN OG STRAUMDALEN

Finn-Arne Haugen

ISBN 978-82-311-0159-8
ISSN 1891-7933

Omslagsfoto: Husfjorden
Fotograf: Finn-Arne Haugen

Norsk institutt for skog og landskap, Pb 115, NO-1431 Ås, Norway

Forord

På oppdrag fra Alta sau og geit har Norsk institutt for skog og landskap (*Skog og landskap*) vegetasjonskartlagt Husfjorden og Straumdalen på Sørøya i Hammerfest kommune. Målsettinga med oppdraget var å utføre ei vurdering av beiteressurser for sau. Denne rapporten gir en omtale av natur, vegetasjon og beiteforhold sammen med et overslag over beitekapasitet for sau.

Vegetasjonskartlegginga er utført etter *Skog og landskap* sin instruks for kartlegging i M 1: 20 000 - 50 000 (Larsson og Rekdal 2005). Feltarbeid ble utført i juni og juli 2011 av Per K. Bjørklund og Finn-Arne Haugen. Det er utarbeidet vegetasjonskart og avleda beitekart for sau. Kartkonstruksjon og kartframstilling er utført av Finn-Arne Haugen. Foto er tatt av Per K. Bjørklund (*PKB*) og Finn-Arne Haugen (*FAH*).

Tromsø, april 2012

Finn-Arne Haugen

SAMMENDRAG

Norsk institutt for Skog og landskap har kartlagt vegetasjonen i Husfjorden og Straumdalen (17 km²) som ligger på østsida av Sørøya i Hammerfest kommune. Kartlegginga er gjort etter *Skog og landskap* sin instruks for kartlegging i målestokk 1: 20 000 – 50 000. Det er framstilt vegetasjonskart og avleda temakart for sauebeite.

Vegetasjonskartet gir et bilde av den mosaikken av vegetasjonstyper som det naturlige plantedeckket består av. En vegetasjonstype er ei karakteristisk samling plantearter som går igjen på lokaliteter med like vokseforhold. En oversikt over utbredelsen av vegetasjonstyper gir oss på denne måten informasjon om variasjonen i økologiske forhold (næring og vatn i jorda, klima, snødekke og kulturpåvirkning) i et område. I tillegg kan hver vegetasjonstype tillegges egenskaper med hensyn til ulik ressursutnytting og arealbruk (beite, artsmangfold m.m.)

Kartleggingsområdet ligger fra 0 - 650 m o.h. Det utgjøres av smådalene og botnene som strekker seg fra Husfjorden i nordlig, vestlig og sørlig retning, samt Straumdalen med lisidene rundt.

Klimaet er kystprega med årsmiddeltemperatur på omkring 1,5 °C og årsnedbør på 810 mm. Berggrunnen er dominert av gabbro og amfibolitt, som gir grunnlag for en frodig vegetasjon.

Rishei (32 %) og *høgstaudeeng* (24 %) er dominerende vegetasjonstyper. *Rishei* er *godt beite* for sau, mens *høgstaudeeng* utgjør *svært godt beite*. *Lavhei* (17 %) dominerer på fjellryggene, men dette er vegetasjon uten beiteverdi av betydning. *Lågurteng* (5 %) er viktige areal for seinsommerbeite i fjellet. Deler av *risheia* og *høgstaudeenga* har stort innhold av tett bjørkekratt som kan være til hinder for beiteutnyttelsen da det begrenser dyras framkommelighet.

Området har mange vekslinger i terreng- og vegetasjonstyper. 71 % av det kartlagte området er nyttbart som beite. 33 % er klassifisert som *svært godt beite* for sau, mens *godt beite* utgjør 38 %. Dette tilsier at området samlet er svært godt egnet som beiteland.

Husfjorden og Straumdalen er etter en samlet vurdering karakterisert som **svært godt - godt beite**. Området bør kunne gi fôrgrunnlag for 80 sau per km² nyttbart beite. Totalt for beiteområdet kan dyretallet ligge på **700 - 900 sau**. Potensialet kan være enda høyere, men store areal med tett krattsjikt trekker noe ned. De oppgitte tallene forutsetter ei jamn utnytting av beitet. Inntrykk fra feltbefaringen er at kun den nordlige delen av området utnyttes i dag. Manuell rydding av de tetteste krattområdene kan bedre tilgjengelighet til verdifullt beiteareal.

SUMMARY

Husfjorden and Straumdalen Rangeland on the isle of Sørøya in Hammerfest municipality, a total area of 17 km², have been mapped according to the *Skog og landskap* methodology for vegetation mapping (scale 1:20 000 - 50 000). A vegetation map has been produced, from which one thematic map have been derived and shows the grazing conditions for sheep. This report describes the methodology and gives a detailed description of the registered vegetation types and their distribution in the area. Further information with emphasis on grazing conditions for sheep are given, with estimate of grazing quality and capacity.

Nøkkelord:	Vegetasjonskartlegging Ressurskartlegging Utmarksbeite
Key word:	Vegetation mapping Land resources Outfield grazing
Andre aktuelle publikasjoner fra prosjekt:	Vegetasjonskart Avleda temakart "Beite for sau"

INNHold

1. INNLEDNING	1
2. OMRÅDEBESKRIVELSE	2
2.1 Landskap	2
2.2 Klima	3
2.3 Berggrunn og lausmasser	4
3. ARBEIDSMETODE	5
3.1 Feltregistreringer	5
3.2 Kartframstilling	5
3.3 Farge og symbolbruk	5
3.4 Feilkilder	6
4. VEGETASJON OG BEITE I HUSFJORDEN OG STRAUMDALEN	7
4.1 Oversikt over vegetasjonstyper og andre arealtyper	7
4.2 Beskrivelse av kartlagte vegetasjonstyper	10
4.3 Beskrivelse av vegetasjon og beiteforhold i kartleggingsområdet	22
5. BEITEVERDI OG BEITEKAPASITET	29
5.1 Beiteverdi	29
5.3 Beiteareal	31
5.3 Beitekapasitet	32
LITTERATUR	35

1. INNLEDNING

Oppmerksomheten omkring bruk av norsk utmark har økt sterkt de siste åra. Endringer i landbrukspolitikken har ført til ei sterkere satsing på ny næringsmessig utnyttning av utmarksressursene. Vi ser òg en økende interesse for- og etterspørsel etter økonomiske goder basert på utmarka. Samtidig er miljøvernforvaltninga i ferd med å gjennomføre en rekke tiltak med målsetting om å sikre det biologiske mangfoldet i utmarka, bl.a. gjennom ulike verneplaner.

De utviklings- og endringsprosessene som nå er i gang i utmarka skaper behov for kunnskap som skal danne grunnlag for riktige beslutninger når næringsvirksomhet skal etableres eller forvaltningstiltak settes ut i livet. Det vil bli viktig både for tradisjonelle og nye brukere å synliggjøre sine arealinteresser og planlegge sin arealbruk. Flerbruk er et viktig stikkord for all arealplanlegging i utmark. God kjennskap til naturgrunnlaget er et vilkår for miljøretta planlegging og forvaltning. De naturgitte arealegenskapene bør danne utgangspunkt for all arealdisponering. På den måten vil arealene kunne disponeres til formål som gir størst utbytte, samtidig som det er mulig å forutse konsekvenser av ulike inngrep. Som grunnlag for slik planlegging trenger planleggeren videst mulig kunnskap om økologiske forhold og egenskaper for ulik ressursutnyttning.

Vegetasjonskartet er i dag den karttypen som gir mest allsidig informasjon om naturgrunnlaget. Det er det nærmeste vi har kommet et økologisk kartverk. Kartet gir informasjon som generelt øker kunnskapen og forståelsen for hvilke naturressurser som finnes og hva som skal forvaltes. Kartet gir et felles informasjonssystem for mange ulike brukere og danner en felles, partsnøytral plattform som eventuelle motstridende interesser kan diskuteres over. Vegetasjonskartet er også det eneste systematiske redskapet vi har for vurdering av ressursgrunnlaget for husdyrbeiting i utmark.

Informasjonen i vegetasjonskartet kan være tungt tilgjengelig uten botanisk og økologisk kunnskap. Målsettinga med denne rapporten er å gi en nærmere omtale av hva vegetasjonskartlegging er og hvilken informasjon som ligger i kartet. Utgangspunktet for dette er vegetasjonskartet over Husfjorden og Straumdalen. I rapporten beskriver kapittel 2 kartleggingsområdet og naturgrunnlaget, og kapittel 3 metode for arbeidet som er utført. Vegetasjonstypene som er funnet i området er nærmere beskrevet i kapittel 4, sammen med en områdevis beskrivelse av vegetasjonsfordeling og beiteforhold. Vurdering av beite for sau har vært det viktigste formålet med den utførte vegetasjonskartlegginga. I kapittel 5 er beite for sau behandla spesielt, og det er gitt ei vurdering av beitekvalitet og beitekapasitet for kartleggingsområdet.

2. OMRÅDEBESKRIVELSE

2.1 Landskap

Husfjorden og Straumdalen ligger på østsida av Sørøya i Hammerfest kommune. Kartlagt areal består av smådalene og botnene som strekker seg fra Husfjorden og i nordlig, vestlig og sørlig retning, samt Straumdalen med lisidene rundt. Den ytre avgrensninga i øst følger strandlinjen. Mot Sør følger den ryggen av Slåttafjellet og Komagaksla, samt langs ei linje trukket fra botn av Komagfjorden til botn av Straumen og videre mot vest til den når ryggen av Straumfjellet. Den vestlige avgrensninga følger fjellryggen fra Straumfjellet og nord mot Vatnafjordfjellet, før det dreier østlig langs samme fjellkant til Husfjordfjellet, og ned til Husfjorden igjen.

Figur 1. Lokaliseringskart for kartleggingsområdet (Grunnkart: N250, kilde © Norge digitalt).

De bratte fjord- og dalsidene preger landskapet. Høydeforskjellen er fra havnivå til mellom 450 og 650 moh langs fjellryggene. Mye av de lågtliggende delene av området er småkupert og bevokst av kratt eller lågvokst skog av hybridbjørk (krysning mellom fjellbjørk og dvergbjørk). Store deler av skogen er så hemmet av bjørkemålerangrep at den er døende eller allerede død. Dette preger landskapsbildet sterkt. Den øverste sonen av dal- og fjordsidene danner bratte skrenter og skredfår med heivegetasjon og frodig engvegetasjon. Spor etter tidligere bosettinger ses både i Sørbotn og Nordbotn. Her er det ennå noen små teiger med kulturmark.

Husfjorden sett fra Straumdalskardet (FAH).

2.2 Klima

De nærmeste målingene av temperatur og nedbør er fra målestasjonene i Hasvik og Hammerfest. Hasvik har en årsmiddeltemperatur på 1,7 °C og Hammerfest 3,1 °C. Januar har lågest månedsmiddel med -5,1°C i Hasvik og -2,9°C i Hammerfest. Juli har det høyeste månedsmidlet med 11,1°C i Hasvik og 11,6 °C i Hammerfest. Det vil naturlig være en del variasjon i temperaturforholda i ulike deler av beiteområdet, bl.a. påvirka av avstand fra sjøen og etter høgdelag. For å få en pekepinn på temperatur i ulike høgdelag kan en regne med at temperaturen synker med 0,6 °C for hver hundre meter vertikal stigning opp mot fjellet.

Tabell 1. Månedsnormal for temperatur for normalperiode 1960-91 (www.eklima.no).

Stasjon	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des	år
Hasvik	-5,1	-5,1	-3,7	-0,9	3,0	7,3	11,1	10,4	6,5	2,1	-1,5	-3,7	1,7
Hammerfest	-2,9	-2,7	-1,8	0,4	4,2	7,9	11,6	11,0	7,4	3,5	0,3	-2,0	1,3

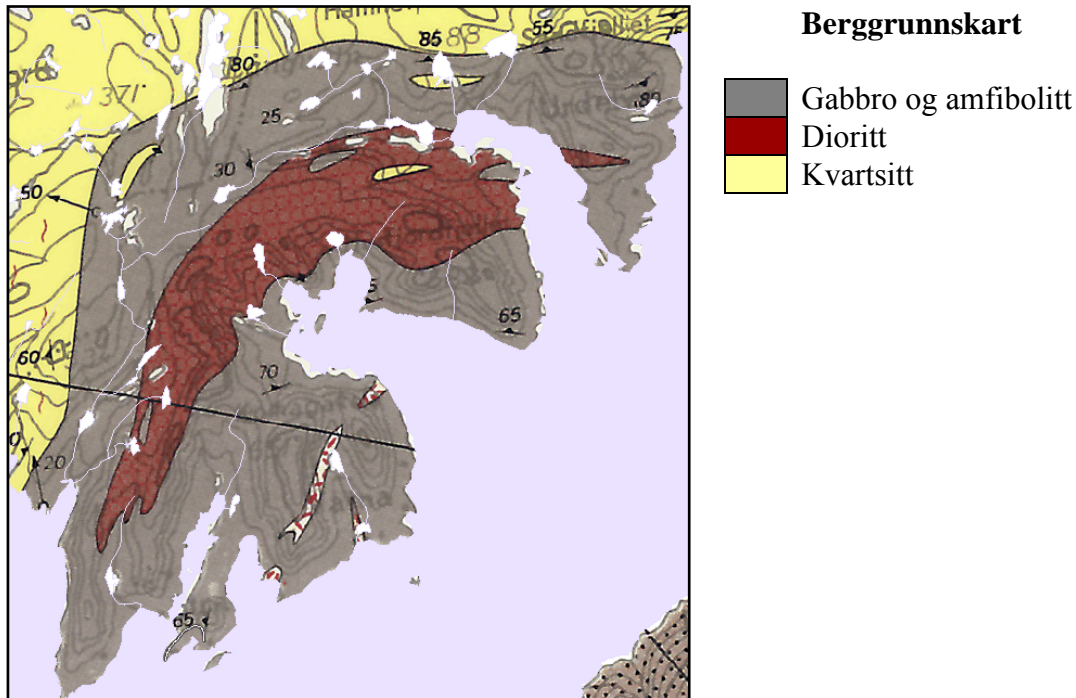
Det foreligger ikke nedbørstall for målestasjonen i Hasvik. Hammerfest har årsmiddel på 810 mm. Juni er den tørreste måneden med 48 mm, mens november har mest nedbør med 103 mm.

Tabell 2. Månedsnormal for nedbør for normalperiode 1960-91(www.eklima.no).

Stasjon	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des	år
Hammerfest	73	68	57	55	47	48	55	63	70	102	103	88	810

2.3 Berggrunn og lausmasser

Berggrunnen i kartleggingsområdet er dominert av gabbro og amfibolitt (www.ngu.no). I de innerste delene av dalførene og langs toppen av fjellrekka som danner områdeavgrensninga, kommer dioritt inn. Gabbro og dioritt er middels rike og middels lettforvitterlige bergarter som vanligvis gir god tilgang på plantenæring, selv om variasjoner vil finnes. Amfibolitt er en mørk, basisk bergart som er gunstig for plantevekst.

Figur 2. Berggrunnskart (www.ngu.no).

De bratte fjord- og dalsidene har varierende lausmassedekke. I de øverste og bratteste partia er det mest tynn forvittringsjord, med økende opphoping av skredtransportert materiale der liene blir slakkere. I dalføret som går i nordlig retning fra Nordbotn finnes et område med tynn morene. Ur og blokkmark finnes flere steder under de bratteste fjellsidene i dalførene. Torvmark finnes på et fåtall myrer og sumpskog i de fremste delene av dalførene, med den største forekomsten i Straumdalen.

3. ARBEIDSMETODE

3.1 Feltregistreringer

Feltarbeidet er gjort i samsvar med metode skissert i ”Veiledning for vegetasjonskartlegging” (Larsson og Rekdal 2005). Under kartlegginga ble det brukt følgende flyfoto fra Terratec, oppgave d13668 i M 1: 27 000 fotografert i 2008. Topografisk kartgrunnlag er fra N50 (Statens kartverk).

Vegetasjonskartlegging: Voksemiljøet til plantene er sammensatt av en rekke naturgitte og menneskeskapte forhold. Viktigst er vann og næring i jorda, klima, påvirkning fra mennesker og dyr og konkurranse fra andre arter. Planter som har noenlunde samme krav til miljøet vil vokse på samme sted. De danner det vi kaller et plantesamfunn eller en vegetasjonstype. **En vegetasjonstype er en karakteristisk samling av arter som vil finnes igjen på steder med like voksevilkår.**

Et vegetasjonskart er et bilde av den mosaikken av vegetasjonstyper som utgjør plantedekket i et område. Ved å utnytte den informasjonen som plantene gir oss om vokseforholdene blir dette langt mer enn en oversikt over plantedekket. Forskning og erfaring har gjort at vi kan trekke ut en rekke opplysninger om **miljøforhold** innenfor hver vegetasjonstype. På samme måte kan ulike egenskaper med hensyn til **ressursutnytting**, som f.eks. beiteverdi for husdyr, knyttes til typene. I tillegg til vegetasjonstypene blir det registrert tilleggssymbol som viser egenskaper ved marka som ikke avspeiles av typebeskrivelsene, f.eks. høg dekning av blokk og bart fjell, lavdekning m.m.

Vegetasjonskartet er i dag den karttypen som gir mest allsidig informasjon om naturgrunnlaget. Det er det nærmeste vi har kommet et økologisk kartverk (Rekdal 1998).

3.2 Kartframstilling

Framstilling av kart skjer ved bruk av digital kartteknikk. Vegetasjonsgrenser og -signaturer blir digitalisert fra ortofoto eller flyfoto. Et dataprogram korrigerer for feil som vil oppstå på flybildene pga. forskjellige fotograferingsvinkler og flyhøyder. De kartriktige digitale dataene blir deretter behandla i GIS-programvare (Geografisk InformasjonsSystem). Her finnes moduler for lagring, bearbeiding og presentasjon av data.

3.3 Farge og symbolbruk

Hovedfargene på kartet er inndelt etter grupper av vegetasjonstyper som representerer viktige utseendemessige (fysiognomiske) trekk i landskapet. Det meste av fjellvegetasjonen har for eksempel nyanser av brunt mot rødt, og skog går i farger fra grønt mot blått, der nyansene viser ulike lauv- og barskoger. Innenfor hver hovedgruppe blir typene synliggjort med forskjeller i fargetone fra lyst til mørkt etter en fattig-rik gradient. Skravur er brukt for å synliggjøre sumpskog. Tilleggssymbol blir nytta for å vise viktige trekk ved vegetasjonen, og som ikke går fram fra typedefinisjonen. Disse er opplistet i kap. 4.1. Her blir også bruk av mosaikkfigurer omtalt.

Fra vegetasjonskartet er det laga avleda kart med temaet *beite for sau*. Kartet viser vegetasjonsdekket delt inn i 3 beiteklasser. I tillegg er det tatt ut *dyrka mark*, *beitevoller*, *bart fjell* og *blokkmark* som egne klasser. Skravur er lagt på snøleier og grasrike og forsumpa areal.

3.4 Feilkilder

Kartleggingssystemet i M 1: 50 000 er et kompromiss mellom den informasjonen vi ideelt ønsker å få fram, hvor mye kartlegginga skal koste, og hva som er kartografisk mulig å framstille. Kartet skal best mulig avspeile økologiske forhold samt egenskaper for ulike bruk av naturgrunnlaget. Samtidig må kartlegginga foregå i et tempo som gjør dette økonomisk forsvarlig. Kartografisk setter denne målestokken begrensninger i detaljeringsgraden.

Det er begrensa hvor mye av kartleggingsarealet som kan oppsøkes i felt. Vegetasjonstypene blir derfor også identifisert ut fra kjennetegn som er lett kjennbare på flyfoto eller sett med kikkert. Vegetasjonsgrensene observeres ofte som gradvise overganger, og vegetasjonen kan noen steder danne innfløkte mosaikkmønster som er umulig å gjengi på kart. Alle utfordringer kartleggeren støter på kan det ikke lages regler for og må derfor løses ved skjønn. Kartleggerens oppgave blir dermed å skille ut hovedtrekkene i vegetasjonen og tegne det ned som fornuftige figurer det kan lages kart av. Detaljert kontroll av grenser uten tanke på hovedtrekk, vil kunne vise mange "feil". Noen utforminger av vegetasjonstypene kan også være problematisk å klassifisere. Dette er kommentert under omtale av typene i kap. 4.2.

Metoden for kartframstilling er i seg selv komplisert og innebærer gjentatte overføringer av linjer og figursignaturer. For et så innholdsrikt kart vil dette skape risiko for feil, og setter store krav til rutiner i korrekturlesing.

4. VEGETASJON OG BEITE I HUSFJORDEN OG STRAUMDALEN

4.1 Oversikt over vegetasjonstyper og andre arealtyper

Nedenfor følger en oversikt over kartleggingsenheter og tilleggssymbol i *Skog og landskap* sitt system for vegetasjonskartlegging i M 1:50 000 (Larsson og Rekdal 2005). Typer eller tilleggssymbol merka med gul farge er registrert i kartleggingsområdet.

VEGETASJONSTYPER

SNØLEIE 1a Mosesnøleie 1b Grassnøleie 1c Frostmark, letype	GRANSKOG 7a Lav- og lyngrik granskog 7b Blåbærgranskog 7c Enggranskog
HEISAMFUNN I FJELLET 2a Frostmark, rabbetype 2b Tørrgrashei 2c Lavhei 2d Reinrosehei 2e Rishei 2f Alpin røsslynghei 2g Alpin fukthei	FUKT- OG SUMPSKOG 8a Fuktskog 8b Myrskog 8c Fattig sumpskog 8d Rik sumpskog
ENGSAMFUNN I FJELLET 3a Lågurteng 3b Høgstaudeeng	MYR 9a Rismyr 9b Bjønnskjeeggmyr 9c Grasmyr 9d Blautmyr 9e Starr- og takrørsump
LAUVSKOG 4a Lav- og lyngrik bjørkeskog 4b Blåbærbjørkeskog 4c Engbjørkeskog 4d Kalkbjørkeskog 4e Oreskog 4f Flommarkkratt 4g Hagemarkskog	ÅPEN MARK I LÅGLANDET 10a Kystlynghei 10b Røsslynghei 10c Fukthei 10d Knauser og kratt 10e Fukt- og strandenger 10f Sanddyner og grusstrender 10g Elvører og grusvifter
VARMEKJÆR LAUVSKOG 5a Eikeskog 5b Bøkeskog 5c Edellauvskog	JORDBRUKSAREAL 11a Dyrka mark 11b Beitevoll
FURUSKOG 6a Lav- og Lyngrik furuskog 6b Blåbærfuruskog 6c Engfuruskog 6d Kalkfuruskog	UPRODUKTIVE AREAL 12a Jord og grus 12b Ur og blokkmark 12c Bart fjell 12d Bebygd areal, tett 12e Bebygd areal, åpent 12f Anna nytta impediment 12g Varig is og snø

TILLEGGSSYMBOL

Grus, sand og jord		Rik og kalkkrevende vegetasjon	
:	Areal med 50-75 % grus, sand og jord	r	Rik utforming av grasmyr
Stein og blokker		k	Kalkkrevende utforming av grasmyr, lågurteng o.a.
◇	Areal med 50-75 % stein og blokk	Treslag	
Grunnlendt mark, bart fjell		*	Gran
^	Grunnlendt areal i skog der jorddekket er mindre enn 30 cm	+	Furu
^	Areal med 50-75 % bart fjell	o)	Lauvskog, i hovedsak bjørk
Spredd vegetasjon		O	Gråor
~	Uproduktive areal (12a, b, c) med 10-25 % vegetasjonsdekke	Z	Svartor
Lav		e	Osp
v	Areal med 25-50 % lavdekning	3	Selje
x	Areal med mer enn 50 % lavdekning	\$	Vier i tresjiktet
Vier		Ø	Bøk
C	Areal med 25-50 % dekning av vier	Q	Eik
s	Areal med mer enn 50 % dekning av vier	↑	Andre edellauvtrær
Einer		L	Lerk
j	Areal med mer enn 50 % dekning av einer	o))	Busksjikt
Bregner		Høgdeklasser i skog	
p	Areal med mer enn 75 % dekning av bregner	I	Hogstflater eller ungskog opp til 2,5 m høgd
Finnskjegg		II	Ungskog fra 2-5m til 6-7m
n	Areal med mer enn 75 % dekning av finnskjegg	Tetthet i skog	
Grasrik vegetasjon		J	25-50 % kronedekning
g	Vegetasjonstyper med grasrike utforminger, over 50 % grasdekning	Hevdtilstand på jordbruksareal	
		⊥	Dyrka mark, beite eller hagemarkskog under gjengroing
		Grøfta areal	
		T	Areal som er tett grøfta

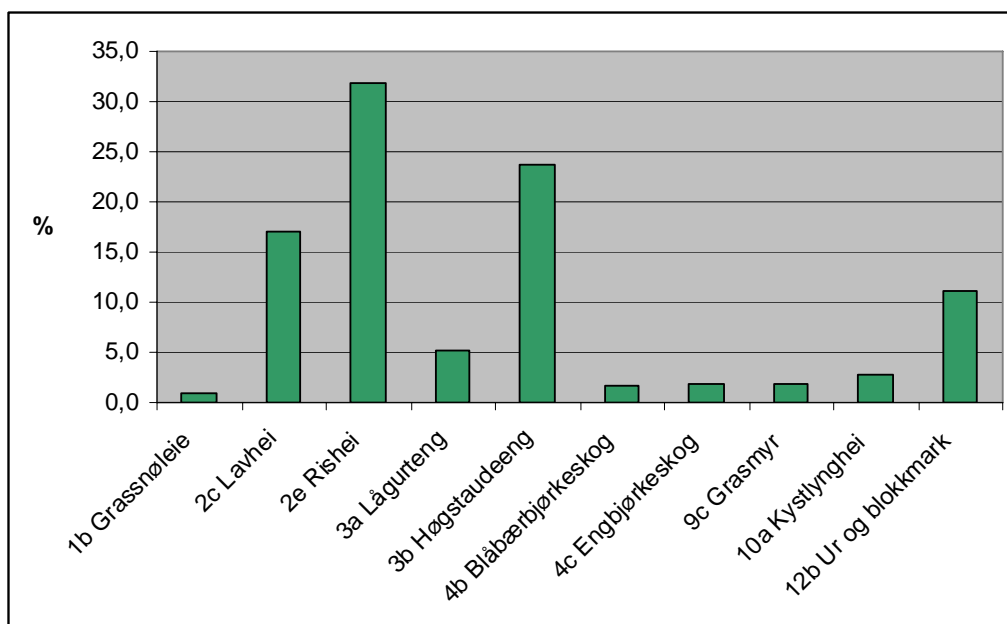
Mosaikksignatur blir brukt der to vegetasjonstyper opptrer i mosaikk. Dominerende vegetasjonstype blir satt først, og type nr. 2 blir ført på dersom denne utgjør mer enn 25 % av arealet innafor figuren. Dersom hovedtype og type nr. 2 har samme tallkode, blir tallet sløyfa i signaturen bak skråstreken.

Eks.: 6a/9c = Lav- og lyngrik furuskog i mosaikk med grasmyr
9c/a = Grasmyr i mosaikk med rismyr

AREALFORDELING

Tabell 3. Arealfordeling av ulike vegetasjons- og arealtyper i Husfjorden og Straumdalen.

Vegetasjonstype	Dekar	%
1b Grassnøleie	157	1,0
2a Frostmark, rabbetype	11	0,1
2c Lavhei	2 813	17,0
2d Reinrosehei	67	0,4
2e Rishei	5 279	31,9
3a Lågurteng	845	5,1
3b Høgstaudeeng	3 935	23,8
4a Lav- og lyngrik bjørkeskog	4	0,0
4b Blåbærbjørkeskog	290	1,8
4c Engbjørkeskog	318	1,9
8d Rik sumpskog	34	0,2
9a Rismyr	68	0,4
9b Bjønnskjeggmyr	51	0,3
9c Grasmyr	311	1,9
9d Blautmyr	5	0,0
10a Kystlynghei	467	2,8
11b Beitevoll	54	0,3
12b Ur og blokkmark	1 828	11,1
Sum landareal	16 537	100
Vann	241	
Totalt areal	16 778	

Figur 3. Vegetasjons- og arealtyper i Husfjorden og Straumdalen som dekker mer enn 1 % av landarealet

4.2 Beskrivelse av kartlagte vegetasjonstyper

Nedenfor følger en beskrivelse av vegetasjonstyper registrert under vegetasjonskartlegging i Husfjorden og Straumdalen. Vegetasjonstypene er gitt beiteverdi etter en tredelt skala, mindre godt, godt og svært godt beite, som er nærmere omtalt i kapittel 5.

SNØLEIE

1b Grassnøleie

Økologi: *Grassnøleier* opptrer over skoggrensa på steder med mindre ekstreme snøforhold enn i *mosesnøleier*, men med bedre snødekke enn *risheier*. Utsmelting skjer som regel i slutten av juni eller første del av juli. Næringstilstanden i jordsmonnet er fattig til moderat. Vanntilgangen i voksesesongen vil variere mye. Under utsmelting vil jorda ha høy vannmetning. Enkelte utforminger kan være permanent fuktige eller overrisla hele voksesesongen, mens andre kan tørke raskt opp når snøen er borte.

Arter: Karakteristisk for *grassnøleie* er dominans av gras- og halvgrasarter. *Stivstarr*, *smyle*, *gulaks* og *finnskjegg* er karakteristiske og oftest dominerende arter. Andre vanlige arter er *rypestarr*, *seterstarr*, *dvergmjølke*, *engsyre* og *fjellmarikåpe*. *Musøre* har ofte stor dekning der snødekket er mer langvarig.

Forekomst: *Grassnøleier* finnes på små areal på Komagaksla, i Svartdalen og ved Bukkhorvet. Den utgjør 1,0 % av kartlagt areal.

Smyledominert grassnøleie på Komagfjellet (FAH).

Beiteverdi: *Grassnøleier* utgjør viktige beiteareal for sau utpå ettersommeren og høsten. Den sesongmessige betydningen er stor da dyra får tilgang på ferskt plantemateriale i en periode da vegetasjonen ellers faller fort i verdi. I kartleggingsområdet har noen lokaliteter høgt blokkinnhold og dette reduserer beiteverdien. Ellers vurderes *grassnøleiene* til **godt beite**.

HEISAMFUNN I FJELLET

2c Lavhei

Økologi: *Lavheia* finner vi på rabber eller andre opplendte steder som har tynt eller helt mangler snødekke om vinteren. Jordsmonnet er tynt og næringsfattig.

Kreklingdominert lavhei med innslag av gråmose, Slottafjellet (FAH).

Arter: Planter som skal kunne leve på en slik utsatt vokseplass må kunne tåle vindslit, tørke og frost. Dette er stort sett krypende busker og lyngarter, samt lavararter og moser. Urter og gras er det lite av. Viktige arter er *fjellkrekling*, *greplyng*, *blokkebær*, *rypebær*, *rabbesiv* og krypende *dvergbjørk*. Lavararter som *gulskinn*, *lys-* og *grå reinlav*, *rabbeskjegg* og andre har ofte stor dekning. I kystnære strøk kan *heigråmose* helt eller delvis erstatte laven.

Forekomst: *Lavhei* er den dominerende vegetasjonstypen på toppen av fjellrekka som omkranser Husfjorden og Straumdalen. I tillegg opptrer den på bratte hamrer som er lite eller ikke tilgjengelig for beitedyr. *Lavheia* dekker 17 % av kartlagt areal.

Beiteverdi: I *lavheia* finner vi svært lite beiteplanter, og typen utgjør **mindre godt beite**. Men forekomstene kan likevel ha betydning som "trivselsland", da sauene liker å streife og gjerne bruker rabbene til hvileplass. *Lavheiene* har stor betydning for vinterbeitet til reinen.

2d Reinrosehei

Økologi: *Reinrosehei* danner rabbesamfunn på kalkrik grunn. Til felles med *lavhei* opptrer den på vindutsatte rabber med ustabil snødekke hvor vegetasjonsdekket ofte er brutt opp av nakent berg eller erosjonsflekker med grus. Typen omfatter også tettere vegeterte utforminger som krever noe bedre snødekke og tilgang på jordvann.

Arter: *Reinroseheia* er som regel svært artsrik. De fleste av *lavheia* sine arter kan være tilstede, og i tillegg et større eller mindre innslag av kalkkrevende urter, starr og gras. Karakteristisk er *reinrose*, *fjellfrøstjerne*, *rødsildre*, *bergstarr*, *hårstarr*, *rynkevier* o.fl. Av de nøysomme artene er særlig *fjellkrekling* og *blokkebær* vanlig. Botnsjiktet, som ofte er tynt, er dominert av vindherdige lav og moser. Tørre utforminger er ofte dominert av *krekling* og andre lyngarter, og har bare et mindre innhold av urter og gras. Friskt fuktige utforminger er tettere vegetert. De har ofte et godt grasinnhold og kan opptre med småvokst *setervier*.

Forekomst: I kartområdet finnes *reinrosehei* i bratte, utilgjengelige fjellsider eller i mosaikk med andre hei- eller engtyper på mer moderat opplendt terreng. Typen utgjør under 1 % av kartlagt areal.

Beiteverdi: Innholdet av beiteplanter varierer mye mellom ulike utforminger. I Husfjorden og Straumdalen dominerer de skrinne utformingene og beiteverdien settes derfor til **mindre godt beite**.

2e Rischei

Økologi: *Rischei* finner vi i lågfjellet eller på åpne areal i fjellskogen. På Finnmarkskysten vil *risheia* forekomme helt ned til sjøen. Vokseplassen krever bedre snødekke enn *lavheia*, men heller ikke mer langvarig enn at snøen er smelta i juni. Næringstilgangen kan variere fra moderat til dårlig, mens vanntilgangen er moderat.

Arter: *Risheia* opptrer i flere utforminger der dominansforholdet mellom artene varierer. Dominerende arter er vanligvis *blåbær*, *smyle*, *fjellkrekling* og *dvergbjørk*. Andre vanlige arter er *skrubbær*, *skogstjerne* og *gullris*. I botnsjiktet finner vi oftest et dekke av husmoser. Beitepåvirka areal av *rishei* får større innhold av grasartene *smyle*, *engkvein* og *gulaks*. Store deler av *risheia* i området har et tett sjikt av bjørkekratt. I tillegg inngår areal med et dødt tresjikt av *bjørk* etter tidligere insektangrep.

Frisk rishei med god beiteverdi, indre Svartdalen (PKB).

Krattdominert rishei, Straumdalen (FAH).

Forekomst: *Rishei* er den vanligste vegetasjonstypen i kartområdet. Den forekommer vanlig i lésider i fjellet. I kartleggingsområdet opptreer typen ellers som krattbevokste areal i liene og helt ned til havet. En del av disse arealene har forekomster av større død *bjørk*. *Rishei* utgjør 32 % av vegetasjonen i beiteområdet.

Beiteverdi: Innholdet av beiteplanter vil variere noe mellom lokalitetene, men en stor andel består av friske utforminger med *smyle* og andre beiteplanter. Det tette bjørkekrattet i deler av *risheia* gir dårlig framkommelighet for sau og dermed redusert beiteverdi. *Risheia* i Husfjorden og Straumdalen settes til **godt – mindre godt beite** for sau.

ENGSAMFUNN I FJELLET

3a Lågurteng

Økologi: *Lågurteng* opptreer på liknende lokaliteter som *grassnøleie*, men på steder med bedre næringstilgang. Typen har oftest snøleiepreg med et stabilt, langvarig snødekke, men kan også finnes på steder med mer moderat snødekke. Vanntilgangen er som regel god først i voksesesongen, men kan senere avta på de mest snøleieprega utformingene. *Lågurtengene* utgjør svært verdifulle beitelokaliteter og bærer ofte preg av langvarig beiting.

Arter: Vegetasjonen er artsrik og dominert av gras, starr og urter, og har et mer eller mindre utvikla mosedekke i botnen. Forskjeller i kulturpåvirkning og næringstilgang gjør at arts-sammensetninga kan variere. *Stivstarr*, *gulaks* og *smyle* kan forekomme med høy dekning. Andre karakteristiske arter er *fjellrapp*, *seterrapp*, *fjellstarr*, *fjellfiol* og *fjellfrøstjerne*. Innslag av lågvokst vier og bjørkekratt forekommer. På kalkholdig grunn kommer det inn arter som er felles med *reinroseheia*, bl.a. *fjellsmelle*, *rødsildre* og *gulsildre*. Grastrike, beiteprega *lågurtenger* med innhold av *sølvbunke* er også typisk.

Lågurteng i Polldalen med innhold av fjellburkne (PKB).

Forekomst: I det kartlagte området finnes *lågurteng* hovedsakelig i botnene opp mot de høge fjellryggene, ofte i mosaikker med *rishei*, *lavhei* eller *høgstaudeeng*. *Lågurteng* utgjør vel 5 % av kartlagt areal.

Beiteverdi: *Lågurtengene* i Husfjorden og Straumdalen inneholder urter og gras som gir god beitekvalitet, men flere av lokalitetene har stort innhold av blokk, og det trekker ned beiteverdien. I snitt utgjør typen **svært godt - godt beite**.

3b Høgstaudeeng

Økologi: *Høgstaudeeng* opptrer på steder der jorda har rikelig tilgang på oksygenrikt sigevann, som i liser, fuktige forsengkinger eller langs elver og bekker. Næringstilgangen er moderat til svært god. Snødekket er stabilt, men kan smelte tidlig ut. Dette er den mest produktive av vegetasjonstypene i fjellet. *Høgstaudeeng* blir også kartlagt nedenfor fjellregionen der en tilsvarende høgstaudedominert vegetasjon uten tresjikt opptrer. Dette kan være skredsoner som strekker seg ned i skogregionen, eller flomutsatte og frostutsatte steder langs bekker og vassdrag. Høg planteproduksjon og stort artsmangfold gjør at *høgstaudeengene* er viktige areal for det biologiske mangfoldet. I kartleggingsområdet inngår areal med høge og tette bjørkekratt som i utforming står nær *engbjørkeskog*.

Beitepåvirka høgstaudeeng ved Pollen (PKB).

Høgstaudeeng i Pollaldalen med vier som, ikke er påvirka av sauebeiting (PKB).

Arter: *Høgstaudeeng* i opprinnelig form er dominert av høge urter, bregner og gras. *Skogstorkenebb*, *ballblom*, *mjødurt*, *enghumleblom* og *fjellburkne* er karakteristiske. I områder med jevn beitepåvirkning vil det over tid oppstå ei kultivering ved at grasartene får større dekning samtidig som urter og bregner går tilbake. Særlig *sølvbunke* og *engkvein* kan bli dominerende. Også flere grasarter som *rødsvingel*, *seterrapp* og *gulaks* opptrer i slike beitepåvirka utforminger. På fuktige lokaliteter finner en ofte et busksjikt av vierarter, men dette kan være uttynna eller mangle på steder som er sterkt beita. I kartleggingsområdet finnes også *høgstaudeeng* med tett bjørkekratt eller dødt tresjikt av *bjørk*.

Forekomst: I kartleggingsområdet er *høgstaudeeng* svært vanlig og utgjør 24 % av kartlagt areal. Den finnes spredt i hele området fra havnivå og opp under de bratte fjellsidene.

Beiteverdi: Som beite utgjør *høgstaudeeng* særlig viktige areal. Den potensielle beiteverdien kan settes til **svært god**, mens aktuell beiteverdi er avhengig av kulturpåvirkning. Mindre beitepåvirka areal har et stort innhold av høge urter, bregner og vier og denne utforminga dominerer i kartleggingsområdet. På arealer med tett bjørkekratt vil verdien være mindre pga. redusert framkommelighet for sau.

LAUVSKOG

4b Blåbærbjørkeskog

Økologi: *Blåbærbjørkeskog* forekommer på steder der tilgangen på næring og vann er bedre enn i forrige type, og der snødekket er mer stabilt. Den opptrer mest på djupe lausavsetninger med moderat vannforsyning, men også i bratte lier med mindre jorddekke, men som har nok sigevann i grunnen. Tidligere *blåbærbjørkeskog* med et dødt tresjikt etter insektangrep er klassifisert som *rishei*.

Arter: Foruten *bjørk* forekommer innslag av *rogn* i tresjiktet. Undervegetasjonen som har mye til felles med *risheia*, er dominert av *blåbær*, *smyle*, *skrubbær* og *fjellkrekling*. *Fugletelg*, *stormarimjelle*, *gullris* og *hårfrytle* hører også til typen. På steder med god vanntilgang opptrer en småbregneutforming. *Hengeving* samt en mer variert flora med urter og gras kjennetegner denne utforminga, og *engkvein* opptrer vanlig der det har vært sterkt beita. Botnsjiktet i *blåbærbjørkeskog* har nesten alltid et sammenhengende dekke av husmoser.

Forekomst: I kartleggingsområdet finnes *blåbærbjørkeskog* hovedsakelig langs sørsiden av fjorden og i Straumdalen. Den utgjør 1,8 % av arealet.

Beiteverdi: *Blåbærbjørkeskogen* i Husfjorden og Straumdalen har noe varierende beiteverdi, men de beste områdene har godt innhold av *smyle*. Beiteverdien er i snitt vurdert til **godt beite**.

Blåbærbjørkeskog i Straumdalen (FAH)

4c Engbjørkeskog

Økologi: Dette er artsrik og frodig bjørkeskog som har mye til felles med *høgstaudeeng*. I kartleggingsområdet opptrer typen langs lisdene eller i dalbotnene der næringstilgangen og

vanntransporten er god. Tidligere *engbjørkeskog* med et dødt tresjikt etter insektangrep er klassifisert som *høgstaudeeng*.

Arter: *Engbjørkeskogen* har tresjikt dominert av *bjørk* og undervegetasjon av næringskrevende urter, gras og bregner. *Engbjørkeskog* består av tre hovedutforminger: høgstaudeutforming, storbregneutforming og lågurtutforming. Kulturpåvirkning som langvarig beiting endrer artssammensetning og visker ut forskjeller mellom disse utformingene. Det mest av *engbjørkeskogen* i kartleggingsområdet er av høgstaudeutforming og lite beiteprega. Vanlige arter er *skogstorkenebb*, *ballblom*, *enghumleblom*, *mjødurt*, *marikåper*, *fjellfiol*, *jåblom* og *skogburkne*. På tørrere, soleksponerte steder finnes lågurtutforminga der det inngår mer varmekrevende arter som *lifiol*, *taggbregne* og *ormetelg*, dessuten *teiebær*, *fjelltistel* og *fjellfrøstjerne*. Denne utforminga finnes ikke i Husfjorden. I beitepåvirka utforminger blir det mindre urter og bregner samtidig som beitegras som *sølvbunke* og *engkvein* får større dekning. Rapparter, *gulaks* og *rødsvingel* kan også inngå her.

Forekomst: *Engbjørkeskog* finnes hovedsakelig i Nordbotn, Sørbotn og i Straumdalen. Den utgjør 1,9 % av arealet.

Lite beitepåvirka engbjørkeskog med lågtvoksende bjørk i Sørbotn (FAH).

Beiteverdi: Dette er den mest produktive av bjørkeskogtypene og potensiell beiteverdi er **svært godt beite**. Dette er vanligvis uttrykk for potensiell beiteverdi da det naturlige artsinventaret vil være dominert av høge urter og bregner. For å få utnytta potensialet må vegetasjonen kultiveres gjennom beiting slik at innholdet av beitegras øker. I kartleggingsområdet er det meste av *engbjørkeskogen* lite kultivert og den aktuelle verdien vil derfor være noe under potensialet.

FUKT- OG SUMPSKOG

8d Rik sumpskog

Økologi: Dette er ei samling av alle skogtyper på forsumpa mark med god næringstilgang. Rike *grasmyrer* med tett nok tresetting blir også ført til denne typen. *Rik sumpskog* er vanlig på flomutsatte områder og på areal med høgt grunnvann langs elver og bekker. Den forekommer også i hellende terreng under kildehorisonter med jamn vannforsyning.

Arter: *Rik sumpskog* er artsrik. Tresjiktet er som regel godt utvikla, og består av høgvokste vierarter, *bjørk* og *gråor*. I kartleggingsområdet består tresjiktet av *bjørk* og *setervier*. Busksjikt av vier forekommer. Feltsjiktet består av høge urter, bregner og gras, inklusive arter som er vanlige i *engbjørkeskog*. I tillegg vokser ulike starrarter og fuktbevende planter som *myrsnelle*, *sløke* og *soleihov*. Bunnsjiktet er artsrikt og består av kravfulle moser, først og fremst fagermoser og torvmoser.

Moderat utforming av rik sumpskog i Straumdalen (FAH).

Forekomst: *Rik sumpskog* er kartlagt på noen få lokaliteter, de fleste nær myrområdet i Straumdalen. Den utgjør bare 0,2 % av arealet.

Beiteverdi: Lokalitetene varierer i beiteverdi avhengig av artsinventar, grad av forsumping og tetthet av kratt som begrenser framkommelighet for sau. I snitt vurderes *rik sumpskog* i kartleggingsområdet til å holde **godt beite** for sau.

MYR

9a Rismyr

Økologi: Denne myrtypen har en artsfattig og nøysom vegetasjon som klarer seg med den næringa som finnes i torva eller blir tilført med nedbøren. De typiske *rismyrene* finnes i flatt eller lett skrånende terreng og kan ha et mektig torvlag. Mer eller mindre tuedanning er vanlig.

Arter: Vegetasjonen er artsfattig, ensarta og dominert av nøysomme arter. *Krekling*, *kvitlyng*, *røsslyng*, *dvergbjørk*, *molte*, *bjønnskjegg* og *torvull* er arter som kan dominere *rismyrene*. Botnsjiktet består av ei tett matte av torvmoser. Reinlavarter og *heigråmose* kan dominere på tuer, palser og tørre parti.

Forekomst: *Rismyr* er hovedsakelig kartlagt som del av mosaikker med andre myrtyper og kystlynghei og utgjør 0,4 % av arealet.

Beiteverdi: *Rismyr* har lite beiteplanter og utgjør **mindre godt beite**.

9b Bjønnskjeggmyr

Økologi: Dette er en artsfattig myrtype med sterk dominans av sivaksarten *bjønnskjegg*. Typen forekommer oftest på flate areal med stagnerende eller svak vanngjennomstrømming.

Arter: *Bjønnskjegg* sammen med *torvull* er dominerende arter. Andre arter som er vanlige både i *grasmyr* og *rismyr* kan forekomme spredt. I Husfjorden forekommer den med partier dominert av *finnskjegg*.

Forekomst: Typen finnes på noen få lokaliteter oftest i mosaikk med andre myrtyper. Den utgjør 0,3 % av kartlagt areal.

Beiteverdi: *Bjønnskjeggmyr* har et ubetydelig innhold av beiteplanter og typen utgjør **mindre godt beite**.

9c Grasmyr

Økologi: Dette er jordvassmyrer dominert av starr- og grasarter. Utforminga av vegetasjonsdekket vil være påvirket av hvor høgt vannet står, hvor fort det strømmer (virkning på oksygeninnhold) og mengde næringssalter oppløst i vannet.

Arter: *Grasmyrene* kan deles inn i utforminger bestemt etter næringstilstanden i jorda. *Flaskestarr*, *nordlandsstarr*, *duskull*, *trådstarr*, *bjønnskjegg* og *slåtestarr* er de viktigste artene, og en eller flere av disse vil dominere feltsjiktet. Grasarter som *sølvbunke* og *smårørkvein* kan også inngå. Busksjikt, helst av *sølvvier* og *lappvier*, forekommer langs myrkanter. Botnsjiktet er godt utvikla og består mest av torvmoser.

I rikmyr kommer det inn mer næringskrevende arter som *gulstarr*, *marigras*, *fjelltistel*, *jåblom*, *teiebær* og mange flere. I tillegg kan høgstaudene *mjødurt* og *sløke* forekomme. Botnsjiktet består mest av kravfulle bladmoser. Kalkmyr inneholder i tillegg flere kalkkrevende arter. Typiske arter for kalkmyrer er *hårstarr*, *tvebustarr*, *gulsildre* og *myrtevier*.

Forekomst: Fattig til intermediær *grasmyr* er vanligst i området og finnes spredt i de ytterste delene av Husfjorden. Den største forekomsten finnes i Straumdalen. *Grasmyr* er vanligste myrtype og utgjør 1,9 % av arealet.

Grasmyr i Straumdalen (FAH).

Beiteverdi: Sauen går sjeldent ut på våtlendte areal, og beiter normalt bare i de tørreste delene av myra. Deler av *grasmyrene* i området har egenskaper og kvaliteter som sauene kan utnytte, og beiteverdien vurderes til **mindre godt – godt**.

9d Blautmyr

Økologi: Dette er en samlebetegnelse for djupe myrer med dårlig bæreevne. Felles for alle utforminger er ei svært mjuk myrmatte eller naken, gjørmeaktig torv. De blauteste partiene vil være vanskelig å ferdes på.

Arter: Artsutvalget er begrensa til noen få halvgras og urter, ofte med ei tett matte av *torvmoser* der det ikke er vanddammer og dý. Vanlige arter er *bukkeblad*, *myrhatt*, *dystarr*, *frynsestarr*, *flaskestarr* og *duskull*.

Forekomst: *Blautmyr* er bare kartlagt på en liten lokalitet i Husfjorden.

Beiteverdi: Slik myr lar seg vanskelig ferdes på og blir ikke regna som beiteareal for sau.

ÅPEN MARK I LÅGLANDET

10a Kystlynghei

Økologi: Dette er ei samlegruppe av lyngdominerte heier i låglandet i kyst- og fjordstrøk. *Kystlynghei* opptrer på opplendte og ofte vindutsatte lokaliteter der det er grunt eller tørt

jordsmonn. Typen kan oppfattes som en skogløs parallell til *lav- og lyngrik skog*, der tresjikt ikke blir utvikla på grunn av vindvirkning, tynt jordsmonn eller kulturpåvirkning.

Arter: Den vanligste utforminga av *kystlynghei* er dominert av *kreklings* med varierende innslag av andre lyngarter. Med stigende fuktighet øker artsantallet, og det opptrer et utvalg av gras, halvgras og urter. Sigevannsinfluerte utforminger får et betydelig innhold av *molte*, *bjønnskjegg* og andre fuktlovsarter. Krypene eller buskforma lauvtrær er vanlig, særlig *bjørk*. Som regel fins et godt utvikla botnsjikt av moser, og reinlavarter kan forekomme.

Forekomst: *Kystlynghei* finnes spredt langs fjordene både i Husfjorden, Komagfjorden og Straumen. Den utgjør i underkant av 3 % av kartlagt areal.

Beiteverdi: Med unntak av spredt *smyle*, mangler *kystlyngheia* gode beiteplanter. Sau kan beite bær av *kreklings*, men dette utgjør neppe mengder som har fôrmessig betydning. Beiteverdien er satt til **mindre godt beite**.

Kystlynghei i Husfjorden med innslag av gråmose (FAH).

JORDBRUKSAREAL

11b Beitevoll

Økologi: Kulturbetinga, grasdominert vegetasjon som har oppstått etter langvarig husdyrbeiting. Ofte er det areal der det også har vært drevet slått tidligere. Marka er ofte ujamn med oppstikkende stein og stubber. Klassifiseringa mellom denne og *dyrka mark* kan være vanskelig, men *beitevoller* skal i utgangspunktet gjelde areal som ikke har vært pløyd eller høsta maskinelt.

Arter: Forskjeller i nærings- og fuktforhold i jordsmonnet skaper ulike utforminger av *beitevoller*. Felles for alle er dominans av grasarter og beitetålende urter. *Sølvbunke*, *engkvein*, *gulaks*, *engrapp*, *ryllik* og *kvitkløver* er typiske arter i *beitevollene*. Flere plantearter i beiteprega vegetasjon har ikke nevneverdig betydning som beiteplanter. Det gjelder *engsoleie*, *følblom*, *blåkoll*, *grasstjerneblom* o.a. På tørre utforminger danner *engkransmose* et tett botnsjikt. Dårlig hevdtilstand i *beitevoll* er i vegetasjonskartet merket med tilleggsymbolet $\perp$ (11b $\perp$). *Beitevollene* i Husfjorden er i dårlig hevd og domineres av typiske ”gjengroingsarter” som bl.a. *hundekjeks*, *mjødurt* og *engsoleie*.

Forekomst: *Beitevoll* er registrert ved de tidligere bosettingene i Husfjorden og Nordbotn, og utgjør bare 0,3 % av kartlagt areal

Beitevoll i dårlig hevd med bl.a. hundekjeks, engsoleie. Fra Husfjorden (PKB).

Beiteverdi: *Beitevollene* utgjør potensielt **svært godt beite**, men i kartleggingsområdet er den aktuelle verdien noe mindre fordi disse arealene er i dårlig hevd og inneholder lite beitegras. Ved større beitetrykk vil beitegrasartene gradvis komme tilbake.

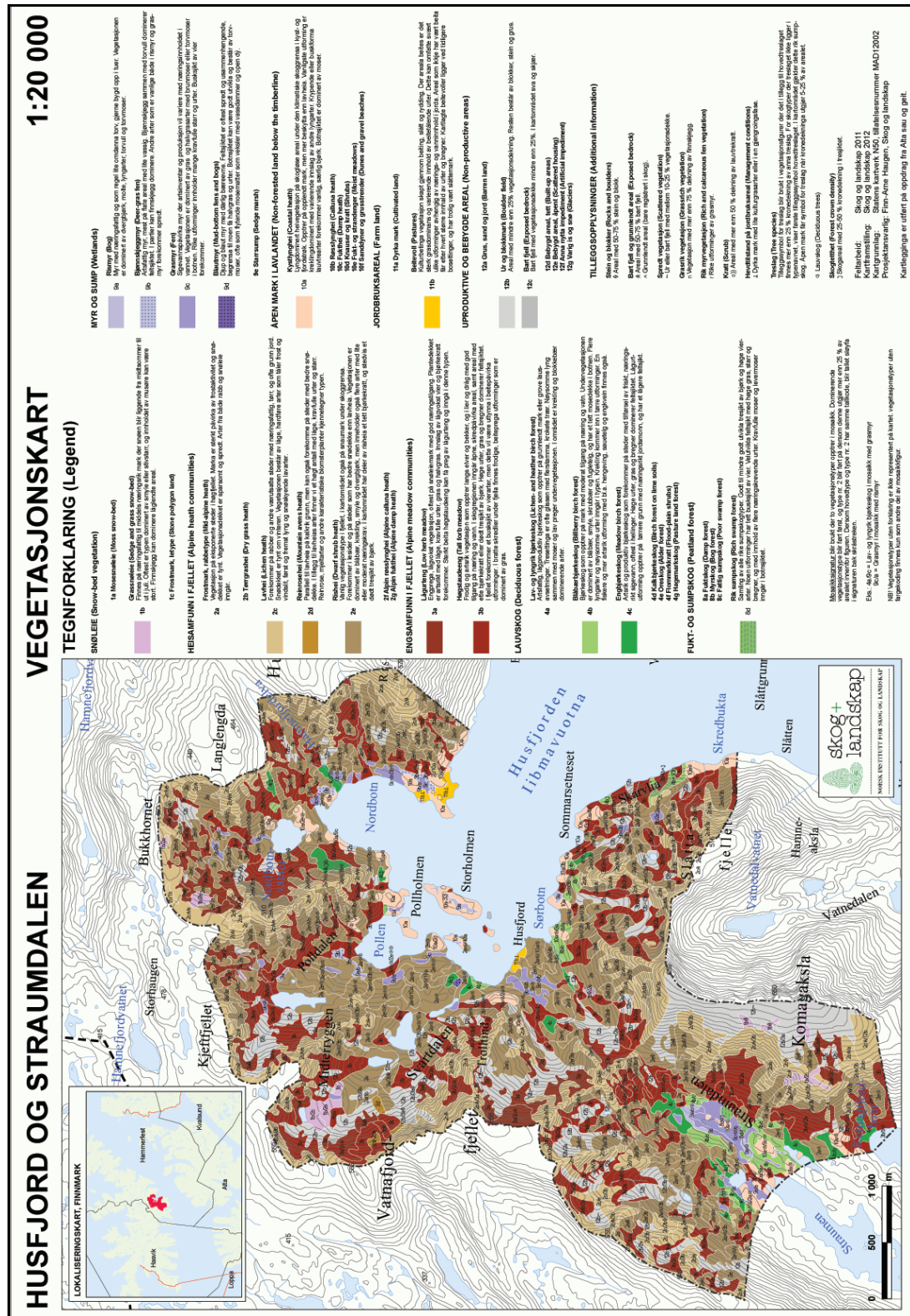
UPRODUKTIVE OG BEBYGDE AREAL

12b Ur og blokkmark

Areal som er dominert av grus, stein og blokker. Vegetasjonsdekket er mindre enn 25 %. Typen omfatter i første rekke rasmark under de bratte fjellsidene og store deler av toppen av Komagaksla. I området utgjør *ur og blokkmark* 11 % av samla areal.

4.3 Beskrivelse av vegetasjon og beiteforhold i kartleggingsområdet

I dette kapitlet gis en områdevis omtale av naturmiljø, vegetasjonsutvikling og beiteforhold i kartleggingsområdet. Dette er basert på resultater fra kartlegginga og observasjoner gjort under feltarbeidet.

Figur 4. Vegetasjonskart over Husfjorden og Straumdaalen

I områdebeskrivelsen er kartleggingsområdet delt i to deler. Avgrensinga er gjort ved å følge fjellryggen som går fra Komagaksla og Straumdalskardet og videre mot vest. Område 1 består av området rundt selve Husfjorden, mens Straumdalen og lisdene rundt utgjør område 2.

1. Området rundt Husfjorden.

Dette området omfatter dalene, botnene og fjellsidene rundt selve Husfjorden. Området har en stor andel frodig vegetasjon. *Høgstaudeeng* er den vanligste av de rike typene og er viktig i beitesammenheng. Den finnes hovedsakelig innenfor Nordbotn, de indre delene av Polldalen og Svartdalen, og i den fjordvendte lia nedenfor Slåttafjellet. Spesielt de mest lågtliggende forekomstene har stort innslag av kratt av *hybridbjørk* (krysning mellom *dvergbjørk* og vanlig *bjørk*). Dette har en negativ effekt for beiteverdien, da krattet noen steder er så tett at det hindrer sau i å komme til. Økende beitepress vil kunne avhjelpe noe da sau til en viss grad også beiter på lauv, men manuell rydding bør vurderes der krattet er som tettest dersom den potensielle beiteverdien skal kunne utnyttes. I Polldalen og i området rundt Nordbotn finnes det også en del *høgstaudeeng* med dødt eller utdøende tresjikt av *bjørk*. Dette har sammenheng med gjentakende målerangrep (lauvmakk) over flere år. Disse arealene ville blitt definert som skog dersom tresjiktet hadde vært levende.

Fra Husfjorden med Svartdalen til venstre og Polldalen til høyre (FAH).

På stabil jord i bratte skredlier under fjellene finnes svært frodige *høgstaudeenger* uten krattsjikt. Disse liene har en viss kultiveringsgrad som trolig er utvikla etter reinbeiting og tidligere husdyrbeiting. De utgjør særlig gode beitemarker. Her er også den aktuelle beiteverdien høgest. *Høgstaudeengene* i området rundt Husfjorden har ellers varierende kultiveringsgrad og beiteverdi, der særlig tettheten av bjørkekrattet skaper forskjeller. Ved Pollen og Nordbukta i den nordlige delen av området, der det går mest sau i dag, ser vi at beiting og tråkk har kultivert vegetasjonen slik at innholdet av beitegras har økt. I den sørlige

delen er typen dominert av høge urter som er mindre egnet for beiting, men dette vil kunne bedres med økende dyretall og større beitetrykk.

Sauer beiter i de frodige, grasholdige høgstaudeengene i lia ved Nordbotnvatnet (PKB).

Lågurteng er også en produktiv vegetasjonstype og finnes spesielt i de øvre delene av dalbotnene i forsenkninger hvor snøen ikke tiner ut før ut i juli. *Lågurtengene* er viktige for sauebeite da den seine utsmeltingen gir tilgang på friske beiter ut over seinsommeren. I området varierer typen fra nokså tørre utforminger med mye stor stein og blokk, til friske utforminger med godt innhold av beitegras på mer finkorna materiale.

Rishei er den vanligste vegetasjonstypen i dette området. Typen inntar lesider og svakt hellende terreng, og dominerer store deler av området unntatt de høgstliggende arealene. Den opptrer ofte i mosaikk med andre vegetasjonstyper, spesielt *høgstaudeeng* og *kystlynghei* i låglandet og *lavhei* i fjellet. *Rishei* er en middels produktiv vegetasjonstype og regnes i snitt som godt beite, men i dette området varierer den aktuelle beiteverdien mye etter krattinnhold og artssammensetning. På grovt substrat får typen innslag av *krekling* og andre lyngarter med liten beiteverdi, mens det på mer finkorna materiale med høyere fuktighet er mer urter og beitegras. Mange steder har *risheia* stort innhold av bjørkekratt som vil begrense beiteutnyttinga. Dette gjelder spesielt i de lågtliggende områdene og på lokaliteter fremst i dalførene. Også enkelte lokaliteter av *rishei*, spesielt i den nordlige delen, har et utdødd tresjikt av *bjørk*.

På opplynte og eksponerte lokaliteter langs sjøen er *kystlynghei* vanlig. Den inneholder lite beiteplanter. *Kystlyngheia* kan også kultiveres ved at kratt og lauvoppslag nedbeites. Dette skjer dersom beitetrykket er høgt og det er liten tilgang til bedre beitearealer. Betydelig krattoppslag enkelte steder, tyder på at deler av *kystlyngheia* i Husfjorden er kulturbetinga gjennom beiting i tidligere tider.

Engbjørkeskog med dødt tresjikt pga. målerangrep. Fra Indre Pollen (PKB).

Bjørkeskogen i dette området finnes på små, spredte arealer, særlig på beskytta lokaliteter langs sjøen. *Engbjørkeskog* og *blåbærbjørkeskog* er vanligst, men det finnes også små arealer med *rik sumpskog*. Tresjiktet består av lågtvoksende, krokete *bjørk*. Potensialet for skog er trolig mye større enn utbredelsen vi ser i dag, Tidligere hogst og beiting, samt bjørkemålerangrep har redusert skogarealet, men stedvis kan vi se at skogen er på frammarsj igjen. I artssammensetning og beiteverdi tilsvarer *engbjørkeskogen* i området *høgstaudeeng*, mens *blåbærbjørkeskogen* tilsvarer den friske utforminga av *rishei*.

Rundt de tidligere bosettingene i Sørbotn og Nordbotn er det tidligere jordbruksarealer som nå er klassifisert som *beitevoll* med dårlig hevdtilstand. Opprinnelig har nok det meste av dette vært slåttemark. I dag domineres arealene av typiske ”gjengroingsarter” som f.eks. *hundekjeks* og *mjødurt*, men ved høyere beitetrykk vil kulturmarkspreget komme tilbake, og dette vil da bli verdifullt beiteareal.

Langs sjøen, spesielt i den nordlige delen, finnes smale striper av *strandeng* som er for små til å kartfestes. Disse arealene er attraktivt beite for sauene, og allerede i begynnelsen av juli er avbeitinga god. Gås beiter også hardt på disse arealene.

I fjellet er *lavhei* dominerende vegetasjonstype. Den forekommer på toppene langs hele fjellrekka som omkranser kartleggingsområdet, men finnes også på eksponerte rabber ved sjøen. Mye av *lavheia* har et høgt innslag av bart fjell eller blokkmark. Der topografien er småkupert og varierer mellom rabb, lesider og snøleier opptrer *lavheia* i mosaikk med andre vegetasjonstyper som *rishei*, *høgstaudeeng*, *lågurteng* og *grassnøleie*. Store ur og blokkmarker forekommer vanlig mellom de vegeterte arealene. På eksponerte rabber med kalkrik berggrunn finnes *reinrosehei*, spesielt i den sørlige delen av området. *Reinroseheia* forekommer mer vanlig enn det som framkommer gjennom vegetasjonskartet, da noen

lokaliteter var for små til å bli kartfestet. Rabbevegetasjon som *lavhei* og *reinrosehei* inneholder lite beiteplanter, men kan utgjøre “trivselsland” for sauene på varme dager med insektsplager.

Godt beita strandeng i Pollen. Slike arealer beites også av gås (PKB).

2. Straumdalen og lisdene rundt

Også denne delen av kartleggingsområdet domineres av *rishei*. Store arealer finnes i dalsidene og typen har ofte et tett krattsjikt av *hybridbjørk*. Spesielt i den vestlige dalsida er krattet noen steder så tett at det kan være til hinder for beitet. I samme område er det også en del overgrodde urer med stor stein som gjør framkommeligheten vanskelig. I forhold til beitekvalitet er *risheia* også her variabel. Spesielt i dalbotnen mot nord, er en frisk utforming med godt innhold av beiteplanter vanlig. Opp mot Komagaksla i øst dominerer en tørr utforming med stort blokkinnhold.

Høgstaudeeng finnes spesielt i nedre del av dalsidene, men går noe høyere opp på vestsida av dalen. Den opptrer ofte i vekslinger med *rishei*. Også i Straumdalen, spesielt i de lågere partiene, er mye av *høgstaudeenga* krattbevokst av *hybridbjørk* som kan redusere den aktuelle beiteverdien. Åpne, urterike utforminger med svært god beiteverdi finnes også, og de opptrer vanlig på stabile rasmarker høyere opp mot fjellet.

Det er noe mer skog i Straumdalen enn i området rundt Husfjorden. Skogen her har i mindre grad vært utsatt for målerangrep og er dermed mer vital. *Blåbærbjørkeskog* er vanligst men i forsøkninger med større vannsig finnes en del *engbjørkeskog*. I kantene av det store myrarealet i dalbotnen finnes noe *rik sumpskog*. *Blåbærbjørkeskogen* og de tørreste delene av den *rike sumpskogen* utgjør godt beite for sau, mens *engbjørkeskogene* i området er potensielt svært gode beiter. Myrarealet består hovedsakelig av *grasmyr* og noe *rismyr*. De tørreste delene av *grasmyra* kan sauene utnytte og slike arealer tilsvarer godt beite.

Fra Straumdalen. Lyse partier i lisdene er høgstaudeeng uten kratt mens mørke partier er rishei eller høgstaudeeng med tett krattsjikt (FAH).

Store deler av Komagaksla er lite interessant for sauebeite. På oversida av den frodige vegetasjonen i nedre delene av lisdida går det gradvis over i tynt vegeterte *lavheier* på grovkornet substrat og knauser og hamrer. I smale forsengkninger kommer det her inn noe *rishei* eller *høgstaudeeng* som kan beites. Lengre opp mot toppen dominerer ur og blokkmark som flekkvis kan være tynt vegetert med *grassnøleie*, *rishei* og noen andre typer. Disse inneholder mye blokk og blir dermed også vurdert som lite godt beite.

Fjellryggene på vestsiden av Straumdalen domineres av *lavhei*, ofte med mye bart fjell. Men der finnes og skredlier og botner med frodig vegetasjon av *høgstaudeeng* og *lågurteng* som

Øvre del av lia opp mot Komagaksla domineres av *lavhei* med striper av *rishei* eller *høgstaudeeng* (FAH).

Komagaksla består av ur og blokkmark som flekkvis er vegetert med *grassnøleie* eller *rishei* (FAH).

utgjør svært gode beiter. *Rishei*, som på de beste lokalitetene kommer opp i godt beite, er også vanlig. Ofte opptrer alle disse typene i mosaikker, gjerne med ur og blokkmark mellom. *Reinrosehei* opptrer på rabber med tynt vegetasjonsdekke på kalkrik mineraljord, men utgjør for små areal til å kartfestes.

Typisk parti fra Straumdalen. Frodige lisider med høgstaudeeng og rishei, stedvis med tett krattsjikt. I fjellet dominerer lavhei i vekslning med høgstaudeeng, lågurteng, rishei og ur (FAH).

5. BEITEVERDI OG BEITEKAPASITET

5.1 Beiteverdi

Det eneste systematiske redskapet vi har for å vurdere kvalitet av utmarksbeite, er ei inndeling av vegetasjonsdekket i vegetasjonstyper. Utgangspunktet for dette er at artssammensetning, planteproduksjon og næringsinnhold i plantene for hver vegetasjonstype varierer lite fra lokalitet til lokalitet innenfor et geografisk avgrensa område.

Beiteverdien for den enkelte vegetasjonstype vil i første rekke være avhengig av tre faktorer (Rekdal 2001):

- Produksjon av beiteplanter (kg tørrstoff pr. dekar).
- Næringsverdi (fôrenheter pr. kg tørrstoff).
- Utnyttingsgraden (hvor stor del av plantemassen som blir tatt opp av dyra).

Produksjonen av beiteplanter vil variere mye med vokseforholdene. Næringsverdien vil variere etter hvilke planter som finnes, voksested, høstetidspunkt m.m. Både produksjon og næringsverdi er i stor grad målbare faktorer. Utnyttingsgraden er mer usikker da denne er knyttet til beitevanene til den enkelte dyrearten. Dyra sitt valg av beiteplanter og område vil også være påvirket av faktorer som tilgjengelighet, fordeling av vegetasjonen i høgdesoner, mangfold i vegetasjonen, beitepress, årstid, værforhold, muligheter til ly, plassering av saltsteiner m.m.

Verdsetting av beite blir uansett svært komplekse vurderinger der mye må bygges på skjønn ut fra god kunnskap om plantedekket, beitevaner og andre faktorer som er nevnt. Vegetasjonskartet vil være et viktig redskap da en her har kartfesta det botaniske grunnlaget sammen med topografien. Vegetasjonskartet for Husfjorden og Straumdalen vil i første rekke kunne dokumentere områder av ulik beitekvalitet. Vurdering av dyretall vil bare kunne gjøres grovt.

I beskrivelsen av beiteverdien for ulike vegetasjonstyper og i det avleda beitekartet er det brukt en 3-delt skala; **mindre godt, godt** og **svært godt beite**. 3-delinga av beiteverdien for vegetasjonstyper er gitt ut fra artssammensetning innenfor hver type og hovedtrekk i beitevaner til den enkelte dyrearten. Samme 3-delning brukes også for å angi beiteverdi områdevis (f.eks. beitelag) når en regner ut beitekapasiteten (antall dyr) som er omtalt i kap. 5.3. Dette er ei vurdering ut fra fordelinga av vegetasjonstyper med ulik verdi i det enkelte område.

Beitevaner: Sau som går fritt har som regel bestemte beiteplasser på et forholdsvis begrensa område der den holder seg om sommeren. Sauen går helst i opplendt terreng, av myr blir bare faste grasmyrer beita. Ut over sommeren trekker den gjerne opp i høgda etter som vegetasjonen utvikler seg. Været har innvirkning på beitinga. I sterkt solskinn beiter sauen helst i skyggen eller i nordhellinger. I regnvær går den nødig ut på beite dersom den har en tørr liggeplass. God tilgang på salt i beiteområdet begrenser aksjonsradiusen.

Sauen beiter helst småvokste grasarter og urter. Den viktigste beiteplanta på skogsbeite er trolig *smyle*. Av andre grasarter er *engkvein* og *gulaks* viktig. Sau eter mer urter enn geit, storfe og hest. Med god tilgang på lauv kan dette utgjøre mye av fôret. Pelssau og andre kortrumpa saueslag, eter mer lauv enn andre saueraser. *Rogn* og *bjørk* er kanskje viktigst, men ellers blir de fleste lauvtreslag beita så nær som *or*. *Blåbær*- og *blokkebærlyng* blir beita, helst tidlig på året.

Tabell 4 viser ei sammenstilling av beiteverdien til vegetasjonstyper kartlagt i Husfjorden og Straumdalen. For noen vegetasjonstyper vil beite påvirke artsutvalget ved at høge urter og bregner erstattes av gras som tåler beiting bedre, og som gir bedre beitekvalitet. I tillegg kan tett busk- og tresjikt som hindrer tilgang for dyra bli redusert og gi bedre tilgjengelighet. Dette gjelder spesielt de rike typene som *engbjørkeskog*, *høgstaudeeng* og *lågurteng*. Som omtalt i kap. 4.3 har disse vegetasjonstypene varierende kultiveringsgrad og aktuell beiteverdi i det kartlagte området. I tabell 2 er det den potensielle verdien som er oppgitt, dvs. den beiteverdien de vil få i kultivert tilstand. Middels rike typer som *blåbærbjørkeskog* og *rishei* kan også forbedres noe ved beitepåvirkning. I kartleggingsområdet gir spesielt det tette krattsjiktet i deler av *risheia* og *høgstaudeenga* forskjell i aktuell og potensiell beiteverdi.

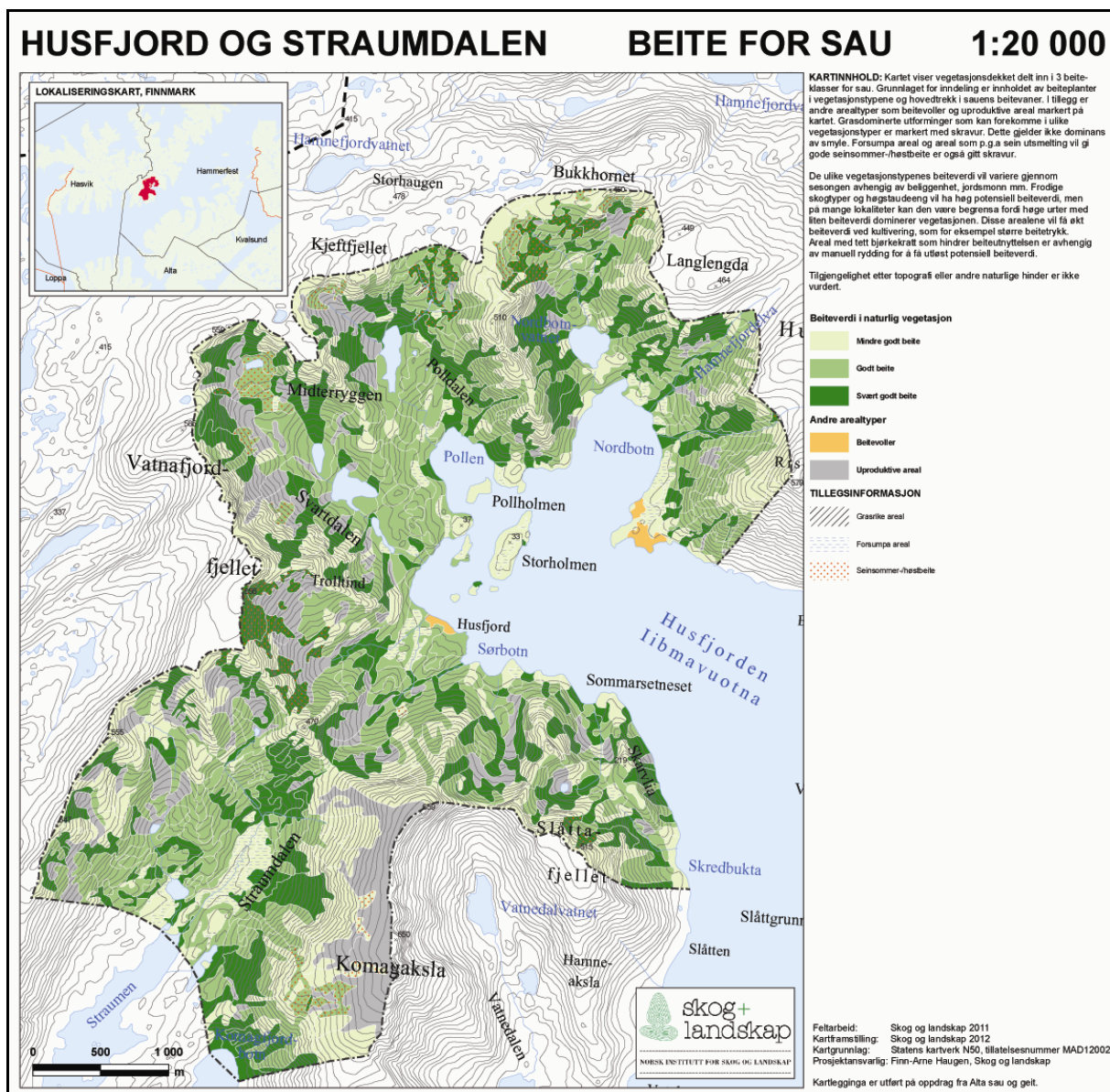
Tabell 4. Vegetasjonstypenes beiteverdi vurdert etter en 3-delt skala; Mindre godt (Mg), godt (G) og svært godt (Sg).

Vegetasjonstype	Beiteverdi	Vegetasjonstype	Beiteverdi
1b Grassnøleie	G	4c Engbjørkeskog	Sg
2a Frostmark, rabbetype	Mg	8d Rik sumpskog	G
2c Lavhei	Mg	9a Rismyr	Mg
2d Reinrosehei	Mg	9b Bjønnskjeeggmyr	Mg
2e Rishei	G	9c Grasmyr	Mg-G
3a Lågurteng	Sg	9d Blautmyr	Mg
3b Høgstaudeeng	Sg	10a Kystlynghei	Mg
4a Lav- og lyngrik bj.skog	Mg	11b Beitevoll	Sg
4b Blåbærbjørkeskog	G		

Årsaken til høgt grasinnhold i beitepåvirka vegetasjon skyldes at beiting påvirker konkurranseforholdet mellom plantene. Arter som tåler å bli beita ned flere ganger i vekstsesongen kommer best ut. Dette gjelder i hovedsak gras og halvgras som har vekstpunktet så lågt at dette ikke blir skadd ved beiting. Planter som dyra ikke liker eller som er så små at de unngår å bli beita blir også favorisert. Lyng, lav, høge urter og bregner taper i konkurransen, først og fremst fordi de ikke tåler tråkk som følger med beitinga.

Områder som gjennom lengre tid har vært utsatt for beiting eller slått vil få grasrik, englignende vegetasjon. Ved sterk beiting kan det få preg av parklandskap. Artssammensetninga vil variere etter tilgang på næring og vann i jordsmonnet. Det er særlig vegetasjonstyper med god næringstilgang som får stort grasinnhold. Vegetasjon som har svært sterkt beitepreg blir kartlagt som *beitevoll* på åpen mark og *hagemarkskog* på tresatte areal. Ellers er tilleggsymbolet **g** brukt for å få fram lokaliteter som er mer grasrike enn normal utforming av den enkelte vegetasjonstypen.

Fra vegetasjonskartet er det avleda beitekart for sau. Beitekartet viser vegetasjonsdekket delt inn i 3 beiteklasser etter verdier satt opp i tabell 2. Der hvor vegetasjonskartet har to signaturer i samme figur for å framstille vekslinger i vegetasjonen, er det første signatur (den dominerende typen innenfor figuren) som er bestemmende for hvilken beiteverdi som framkommer i kartet. Verdien er senka en grad dersom figuren inneholder mer enn 50 % bart fjell, blokkmark eller mer en 75 % dekning av høge bregner. Spesielt grasrike areal er heva en klasse i beiteverdi. Ulik skravur er lagt på forsumpa mark og snøleieareal. I tillegg er det tatt ut *beitevoller* og uproduktive areal som egne klasser.

Figur 5. Beitekart for sau i Husfjorden og Straumdalen, avleda fra vegetasjonskartet.

5.3 Beiteareal

Vegetasjonskartet gir grunnlag for å dele inn utmarksbeitet etter beite kvalitet. I det framstilte beitekartet blir det bare tatt hensyn til første signatur i mosaikkfigurer (figurer som har to signaturer skilt med skråstrek på kartet f.eks. 4b/9c = blåbærbjørkeskog i blanding med grasmyr). I den tabellvise utregninga som ligger til grunn for beiteressursvurderingene i dette avsnittet, er også type nr. 2 tatt med. Første type i mosaikkfigurer blir tillagt 62 % av figurarealet, mens andre signatur får 38 %.

I tabell 5 er det vist arealtall for ulike beite kvaliteter i Husfjorden og Straumdalen. Første trinn her er å finne **tilgjengelig utmarksbeiteareal**. Dette kommer en fram til ved å trekke klassene som ikke er vegetasjonsdekt eller ikke er tilgjengelig for beiting, fra det samla landarealet. I dette området gjelder dette bare areal av *ur og blokkmark (12b)*. En får da **14709 dekar** som **tilgjengelig utmarksbeiteareal**.

Tilgjengelig utmarksbeiteareal er areal med vegetasjonsdekke tilgjengelig for dyr på utmarksbeite. Terrenghindringer må også vurderes her og større areal som ikke er framkommelige eller på andre måter utilgjengelige for beitedyr, må trekkes fra.

Nyttbart beiteareal er samla areal av vegetasjonstyper som en kan regne med at dyra tar beiteplanter av betydning for tilvekst i fra.

Neste trinn er å finne **nyttbart beiteareal**. Da må en trekke fra areal av de vegetasjonstypene som har så lite av beiteplanter at de blir lite oppsøkt av beitedyr så lenge dyra kan velge fritt. I kartleggingsområdet gjelder dette vegetasjonstyper som er klassifisert som *mindre godt beite*: 2a frostmark rabbetype, 2c lavhei, 2d reinrosehei, 9a rismyr, 9b bjønnskjeggmyr, 9c grasmyr, 9d blautmyr og 10a kystlynghei. Areal med verdien *godt beite* som har over 50 % med bart fjell, blokkmark eller mer enn 75 % *finnskjegg* er også trukket fra som ikke nyttbart areal.

For noen av vegetasjonstypene som er satt som *mindre godt beite* kan det finnes utforminger som har beiteverdi *godt beite*, eller det kan være typer som er *godt beite* som har utforminger som er verdiløse som beite. For disse er det gjort skjønnsmessige korreksjoner. Dette er kommentert under omtalen av hver vegetasjonstype i kapittel 4.

Tabell 5. Areal fordelt på tre beiteklasser for sau i området Husfjorden og Straumdalen. Prosent er regna av tilgjengelig utmarksbeite.

Beiteverdi	Sau	
	Dekar	%
Mindre godt beite	4 308	29
Godt beite	5 593	38
Svært godt beite	4 808	33
Sum = Tilgjengelig utmarksbeite	14 709	100
Nyttbart beite = Godt + svært godt	10 401	71

Som vist i tabell 5 blir nyttbart beiteareal **10 400 dekar** i Husfjorden og Straumdalen. Av tilgjengelig utmarksbeiteareal utgjør dette 71 %. Fordeles det nyttbare arealet etter beitekvalitet kommer 33 % i klassen *svært godt beite*, mens 38 % kommer i *godt beite*. Regner en *svært godt beite* i prosent av det nyttbare beitearealet utgjør dette 46 %. Dette er høye tall for norsk utmark og tilsier at området har svært god kvalitet.

5.3 Beitekapasitet

Det finnes lite forskning omkring beiteverdien til de enkelte vegetasjonstypene. Dette gjelder både produksjon og næringsverdi av plantemateriale, men særlig sauens fôropptak som vil variere fra type til type. Høgest opptak vil en ha fra de beste beitetypene da det her er mer beiteplanter, og oftest planter av høyere kvalitet. Målt ut fra avdrått på dyr er det funnet at

Med **beitekapasitet** menes det her det dyretall som gir optimal produksjon av kjøtt, samtidig som beitegrunnlaget ikke blir forringa på lang sikt.

Fôrenhet (f.e) er et uttrykk for næringsverdien i fôrmiddel. 1 fôrenhet er lik verdien av 1kg bygg med 14 % vatn.

Sau er i denne rapporten brukt som benevning for samla tall sau som er slept på beite. Gjennomsnittlig fôrbehov per dyr i en flokk med normalt lammetall vil da bli om lag 1 f.e. per dyr per dag.

fjellbeite på Østlandet gir en middelavkastning på 3-4 f.e./dekar (Selsjord 1966). På skogsbeite er det tilsvarende funnet at sau kan ta opp 11 f.e./dekar ved 120 dagers beitesesong og 8 f.e./dekar for storfe ved 80 dagers beitesesong (Bjør og Graffer 1963).

Tveitnes (1949) satte opp rammer for antall beitedyr for fjellbeite av ulike kvaliteter på Vestlandet. Dersom en tar utgangspunkt i **nyttbart beiteareal** i den mening at dette er areal der en kan regne med at dyra tar beitegrøde av betydning i fra, kan dette se ut til å være et brukbart utgangspunkt for vurdering av beitekapasitet i utmark (Rekdal m.fl. 2000).

Tabell 6. Beitekapasitet for sau på utmarksbeite. Tabellen forutsetter et jamt beiteopptak gjennom sesongen. Tabellen er bearbeidet etter Tveitnes (1949).

Fôropptak per dag	Beitekvalitet	Sau per km ²	Dekar per sau
1,0 f.e. (sau)	Mindre godt beite	33 - 54	30 - 19
	Godt beite	55 - 76	18 - 13
	Svært godt beite	77 - 108	13 - 9

For å bruke tabell 6 må beiteområdet gis en samla karakteristikk. Her brukes den samme tredelte verdiskalaen som for beiteverdien til vegetasjonstypene. Dette er ei vurdering ut fra fordelinga av vegetasjonstyper med ulik beiteverdi i området (tabell 7). Ut fra dette kan Husfjorden og Straumdalen settes til **svært godt - godt** beite. Beitet bør kunne gi fôrgrunnlag for 80 sau per km² nyttbart beite. Potensialet er høyere, men den store andelen areal med tett krattskog trekker noe ned.

Tabell 7. Veiledning for områdevis klassifisering av beiteverdi ut fra vegetasjonstypefordeling.

Beiteverdi	Vegetasjonstypefordeling
Mindre godt beite	Areal dominert av vegetasjonstyper med beiteverdien godt beite og mindre godt beite. Vegetasjonstyper med beiteverdien svært godt forekommer lite.
Godt beite	Areal dominert av vegetasjonstyper med beiteverdi godt beite. 10-25 % av arealet med nyttbart beite er vegetasjonstyper med verdien svært godt.
Svært godt beite	Areal der mer enn 25 % av arealet med nyttbart beite er vegetasjonstyper med beiteverdien svært godt.

Tabell 8. Beitekapasitet for Husfjorden og Straumdalen beiteområde.

Dyreslag	Beiteverdi	Dyr per km ²	Nyttbart beite km ²	Dyretall
Sau	Godt - svært godt	80	10,4	832

Tabell 8 viser at passende dyretall for Husfjorden og Straumdalen kan være **832 sau**. Med 10 % usikkerhet og avrunding til nærmeste 100-enhet, kan dyretallet ligge mellom **700 - 900 sau**. Det fastsatte dyretallet forutsetter jamn fordeling av dyr i området. Det må understrekes at denne utregninga av dyretall er et grovt overslag. Sikrere tall for beitekapasitet kan finnes ved

å følge med i bruken av området, utviklinga i vegetasjonen og vektene på dyr fra beitet over tid.

En annen måte å vurdere beitekapasitet på er **vurdering av avbeittingsgrad**. Siste delen av beiteperioden er den mest kritiske med hensyn til beitekapasitet. Dette fordi produksjonen av beiteplanter vil variere gjennom sesongen - høgest på forsommeren og gradvis mindre ut over høsten. Fôrbehovet til voksende beitedyr vil derimot øke og være størst mot slutten av beitesesongen. Dette gjør at kravet til beitevidd for hvert dyr også vil øke utover sommeren og høsten. Knapphet på beite vil derfor først og fremst oppstå mot slutten av beitesesongen. Ei vurdering av avbeittingsgrad på den tida kan derfor gi en god indikasjon på beitetrykket.

Ved vurdering av avbeittingsgrad kan en bruke en 5-delt skala:

1. **Ikke beita:** Vegetasjonen viser ikke spor etter beiting
2. **Svakt beita:** Tydelige beitespor, men lite av samla vegetasjon er beita bort
3. **Godt beita:** Vegetasjonen er sterkt beiteprega, men ikke snaua
4. **Sterkt beita:** Mye av vegetasjonen er beita bort, men bare flekkvis nedgnagd.
5. **Svært sterkt beita:** Vegetasjonen er godt nedgnagd og har et "slitt" preg med mye husdyrgjødsel på marka.

I den nordlige delen av området ble det sluppet ca. 350 sau (pers. med. Frank Simensen). Inntrykket fra kartlegginga var at det bare er denne delen av området som er tatt i bruk av sauene. Dyra gikk konsentrert eller lett spredt nær sjøen og en del oppe i liene rundt Husfjorden, særlig i Nordbotn og lia vest for Nordbotnvatnet. Kartlegginga ble utført i månedsskiftet juni-juli, men det var allerede da et tydelig beitepreg på engvegetasjonen (*engbjørkeskog*, *høgstaudeeng* og *strandeng*). Beitepreget var størst på arealene nærmest sjøen og nederst i liene, hvor det kunne ses ferske beitemerker på gras og en del urter (bl.a. geitrams og sibirgrasløk) Et interessant trekk i beiteatferd er beiting på store bregner, særlig *ormetelg*, men også *skogburkne*. *Kvann* og *geitrams* var gjennomgående nedbeita. Større deler av disse arealene har spor etter gammel "kultivering", dvs. et stort innhold av grasarter som *sølvbunke*, *engkvein*, og noe *enrapp* samt *smyle* og *gulaks*. Grasinnholdet er trolig skapt av reinbeiting og tidligere husdyrbeiting. Sauene oppsøker sannsynligvis jevnlig strandenger og tangfjæra, og vil trolig beite mest konsentrert i frodige bakker nærmest stranda. De åpne skredliene uten buskvegetasjon synes å utgjøre særlig gode beitelokalteter. Kvaliteten vil øke etter hvert som disse beites mer jevnlig, og store areal med slike kvaliteter er ennå ikke tatt i bruk av sauene.

Arealene med tette bjørkekratt er ei utfordring mht beiteutnyttelse. Krattet har en tett sammenvokst og krokete greinmasse. Sannsynligvis bidrar sterk vinterbeiting fra hare til denne vokseformen. Mange steder er disse krattskogområdene svært vanskelig å forsere, og vil utgjøre et hinder som reduserer tilgjengeligheten for beitedyra. Bare der dyra hadde funnet korridorer og åpne flekker i krattskogen, ble det observert beitespor på vegetasjonen. Manuell rydding kan gjøre slike arealer mer tilgjengelige.

LITTERATUR

- Bjor, K. og Graffer, H. 1963:** Beiteundersøkelser på skogsmark. Forsk. Fors. Landbr. 14: 121-365.
- Nedkvitne, J.J. 1978:** Forelesingar ved undervisning i foring og stell av sau. Norges landbrukshøgskole. Ås.
- Rekdal, Y. 2001:** Husdyrbeite i fjellet. Vegetasjonstypar og beiteverdi. NIJOS rapport 7/01. ISBN 82-7464-276-7. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Rekdal, Y., Garmo, T.H. og Steinheim, G. 2000:** Vurdering av beitekapasitet i utmark. I: Husdyrforsøksmøtet 2000. Norges landbrukshøgskole, Ås.
- Rekdal, Y. og Larsson, J. 2005:** Veiledning i vegetasjonskartlegging M 1:20 000 - 50 000, NIJOS-instruks 1/05. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Selsjord, I. 1966:** Vegetasjons- og beitegranskingar i fjellet. Forsk. Fors. Landbr. 17: 325-381.
- Tveitnes, A. 1949:** Norske fjellbeite. Bind II. Det kgl. Selsk. for Norges vel. Oslo, 167 s.